עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"א מהלכות יו"ט הלכה ד סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סימן תקיח סעיף א:
כז ב מיי' פכ"ה מהלכ' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שח סעיף ג:
כח ג מיי' פכ"ו שם הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סעיף מג:
כט ד מיי' פכ"ה מהלכ' שבת הלכה יג סמג שם טוש"ע או"ח סימן שח סעיף ו:
ל ה מיי' פכ"ו שם הלכה ג טוש"ע או"ח סימן שח סעיף יח:
לא ו ז ח מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ז:

הגהות הגר"א

[א] גמ' לעולם מחמה לצל. נ"ב גי' הגאונים ז"ל ור"ח כר"ש סבירא ליה דדבר שאין מתכוין מותר:

מוסף רש"י

אין מוציאין את הקטן. כל מילי דלאו צורך אכילה (ביצה יב.): דלא הותרה הוצאה שלא לצורך וגבי טלטול שלא לצורך נמי גזרינן ואפילו גבי הפסד ממון, ולב"ה דאמר הוצאה שלא לצורך מותרת מה"ת, בטלטול נמי לא גזור רבנן (שם לז.). וטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא. מחולת הוצאה ע"י טלטול היא וכל מה שגזרי אינו אלא משום הוצאה, והאי דלא גזרי על טלטול כלים ואוכלים, משום שלא יוכל לעמוד בהן לבטל עונג שבת ושמחת יו"ט (שם). שבריהן ניטלין עמהן. ואפילו נשברו היום בשבת (חולין יד.). ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה. שתהא תורת כלי עליהם (שם) כלומר אע"פ שאין ראויה למלאכה ממש אלא לכסוי בעלמא (שם). מעין מלאכתן. הראשונה (שם). מקפה. תבשיל עב, דהיינו מעין עיסה (שם). מסיקין בכלים. דהני טלטול נמי ניהו ומטלטלן נמי להסיקן (ביצה לב. ולעיל כח.). ואין מסיקין בשברי כלים. שנשברו בו ביום, דהוו להו נולד (לעיל כח: ולקמן קמג.) דהשתא לא חזו לטלטול, ואי משום דחזו להסקה, אתמול לא הוי קיימא (ביצה לב:). כך מסיקין בשברי כלים. דלית להו מוקצה (שם). לא בכלים. דאין ניטלין אלא לצורך תשמישן, וכ"ש בשברי כלים דנולד הוא (שם). דאישתיור מבנינא. שנשתיירו לו לאחר שגמר בנינו (ביצה לא.).

רבינו חננאל

וזה שאמר רב שקולו שיתא מקמי כהנא, פי' שיתא, שריתא, והיא קורה כדמתרגמינן בצל קורתי, בטלל שירותי. וי"א חבילה. וי"א רשת, כדכתיב ויפרשו עליו גוים בשחתם נתפש, ושיתא היא שחתא. פי' מכבדות, מטאטא שמכבדין הבית בהן. והנהו בי סדוותא, פי' כסתות, והוא כגון כרים וכסתות. מתני' כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין [עמהן] ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה וכו'. ר' יהודה אומר ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן כו'. פי' מקפה, מרק. בא רב יהודה משמיה דשמואל להעמיד מחלוקת ר' יהודה ות"ק כשנשברו מע"ש. ולא עמד אלא כשנשברו בשבת, דת"ק סבר מוכן הוא, ור' יהודה סבר מעין מלאכה אחרת כנולד הוא כדמפרש בגמרא דהכל שוחטין. אבל מע"ש דברי הכל מותרין ואפילו לר' יהודה, הואיל והוכנו למלאכה אחרת מבעוד יום ואינו כנולד בשבת. וקיי"ל כרבנן וכלישנא בתרא דשמואל, בין נשברו בשבת בין נשברו מע"ש, מעין מלאכה סגיא. תני חדא מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. פרוש בקצה. שברי עצים שמסיקין בהן כדכתיב ויבקע עצי עולה. ותניא אידך כשם שמסיקין בכלים כך מסיקין בשברי כלים, ותניא אידך אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים. לא קשיא הא

רבינו חננאל (המשך)

ר' יהודה הא ר"ש הא ר' נחמיה. הא דתני אין מסיקין בשברי כלים, ר' יהודה דמתניתין היא דחשיב שברי כלים כנולד, והא דתני מסיקין בזה ובזה, ר"ש היא דלית ליה מוקצה, ומיפרשא בגמרא דבמה מדליקין. והא דתני אין מסיקין לא בזה ולא בזה, ר' נחמיה היא דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו. ומפרש במסכת י"ט פרק המביא כדי יין. והא דאמר רב נחמן אמר שמואל לעניין ליבני דאישתיור מבניינא שרגינהו אקצינהו, אפילו לר' שמעון, דהני כגרוגרות וכצמוקים דמו דאית ליה מוקצה. וזה שאמר חרס קטנה מותר לטלטלה בחצר הואיל וראוי לכסות בו כלי שבחצר, אבל בכרמלית שאין בו כלי לא. ורב נחמן סבר כיון שהמוציא מרשות היחיד לכרמלית או המכניס אינו חייב, וימנין דעייל ליה לחצר וחזי ליה. ורבא סבר אפילו ברה"ר חזי לכפורי ביה טינא ושרי לטלטולי כטעמיה. וזה שאמר רב יהודה אמר שמואל מגופת חבית שנתכתתה מותר לטלטלה. פי' מגופת, כסוי שסותם פי החבית מלשון יגיפו הדלתות. [ולא יספות], פי' לא יתותך הוא, כדתנן סופח באבטיח. ותניא נמי הכי כולן פשוטות הן. אתווסאי מסאני טינא, [פי'] נישנפו מעליהן בטיט.

[א]אין מוציאין את הקטן ואת הלולב ואת ספר תורה לרה"ר ובית הלל [ב]מתירין אימר דשמעת להו לבית שמאי הוצאה טלטול מי שמעת להו [ג]וטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא: ואף רב סבר לה להא דרבא דאמר רב [ד]מר שלא יגנב זהו טלטול שלא לצורך ואסור טעמא שלא יגנב אבל לצורך גופו ולצורך מקומו מותר איני והא רב כהנא איקלע לבי רב ואמר אייתו ליה שותא לכהנא ליתיב עליה לאו למימרא דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא הכי אמר להו שקולו שותא מקמי כהנא ואי בעית אימא התם מחמה לצל הוה רב מרי בר רחל הוה ליה ההיא בי סדיותא בשמשא אתא לקמיה דרבא אמר ליה מהו לטלטולינהו אמר ליה שרי אית לי אחרינא חזו לאורחין אית לי נמי לאורחים אמר ליה גלית אדעתיך [ה]דכרכה סבירא לך [ו]לכולי עלמא שרי לדידך אסיר אמר רבי אבא אמר רבי חייא בר אשי [ז]אמר רב מכבדות של מילתא מותר לטלטלן בשבת אבל של תמרה לא רבי אלעזר אומר אף של תמרה במאי עסקינן אילימא לצורך גופו ולצורך מקומו בהא לימא רב של תמרה לא והא רב כרבא סבירא ליה אלא מחמה לצל בהא לימא ר' אלעזר אף של תמרה [א] לעולם מחמה לצל אימא וכן אמר רבי אלעזר:

מתני' [ח]כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין עמהן ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה שברי עריבה לכסות בהן את פי החבית שברי זכוכית לכסות בהן את פי הפך רבי יהודה אומר בלבד שיהו עושין מעין מלאכתן שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה ושל זכוכית לצוק לתוכן שמן:

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת שנשברו מערב שבת דמר סבר מעין מלאכתן אין מעין מלאכה אחרת לא ומר סבר אפילו מעין מלאכה אחרת אבל נשברו בשבת דברי הכל מותרין הואיל ומוכנין על גבי אביהן מותר מותיב רב זוטראי [ט]מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דנשברו אימת אילימא דנשברו מערב יום טוב עצים בעלמא נינהו אלא לאו ביום טוב וקתני מסיקין בכלים ואין מסיקים בשברי כלים אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל מחלוקת שנשברו בשבת דמר סבר מוכן הוא ומר סבר נולד הוא אבל מערב שבת דברי הכל מותרין הואיל והוכנו למלאכה מבעוד יום תני חדא מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים ותניא אידך [י]כשם שמסיקין בכלים כך מסיקין בשברי כלים ותניא אידך אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים הא רבי יהודה הא רבי שמעון הא רבי נחמיה [כ]אמר רב נחמן [ל]הני ליבני דאישתיור מבניינא שרי לטלטולינהו דחזו למיזגא עלייהו שרגינהו ודאי אקצינהו אמר רב נחמן אמר שמואל [מ]חרס קטנה מותר לטלטל בחצר אבל בכרמלית לא ורב נחמן דידיה אמר אפילו בכרמלית אבל ברה"ר לא ורבא אמר [נ]אפילו ברה"ר ואזדא רבא לטעמיה דרבא הוה קאזיל בריתקא דמחוזא אתווסאי מסאניה טינא אתא שמעיה שקל חספא וקא מכפר ליה רמו ביה רבנן קלא אמר לא מיסתייא דלא גמירי מיגמר נמי מגמרי אילו בחצר הואי מי לא הוה חזיא לכסויי ביה מנא הכא נמי חזיא לדידי אמר רב יהודה אמר שמואל מגופת חבית שנכתתה (א) מותר לטלטל בשבת תניא נמי הכי מגופה שנכתתה היא ושבריה מותר לטלטלה בשבת ולא [ס]יספות ממנה שבר לכסות בה את הכלי ולסמוך בה כרעי המטה ואם זרקה באשפה אסור מתקיף לה רב פפא אלא מעתה זריק ליה לגלימיה ה"נ דאסור [ע]אלא אמר רב פפא

אם

רש"י

אין מוציאין. הוצאה שלא לצורך דלא איסתרי לכתחילה ביו"ט טפי מבשבת אלא אוכל נפש. והך דמשלין ב"ה: **טלטול מי שמעת להו.** דמשוי יו"ט לשבת: **טלטול לאו צורך הוצאה.** בתמיה. הלכך אי מזלזלת בטלטול מזלזלת בהוצאה: **להא דרבא.** דאמר צורך מקומו כלצורך גופו: **מר.** פוסו"ר: **שלא יגנב.** דומיא דמחמה לצל ואסור כדבר שמלאכתו לאיסור: **שותא.** (ב) מלודה: **לאו למימרא כו'.** למה לי לפרושי בהדיא דליתיב עלה לאו משום למימרא דהאי דשרי לטלטולי משום דלצורך גופו הוא: **שקילו שותא מקמיה כהנא.** דניתיב על מקומה קאמר ולצורך מקומה הוא דהוה: **מחמה לצל הוה.** במקום הרע לא היתה ולאי לאו דפריש בהדיא ליתיב עלה מאן דחזי סבר דמחמה לצל שרי ולמקומה לא היה צריך דלימא שישב במקומה: **בי סדיותא.** כרים של לבד שקורין פילטר"א: **בי שמשי.** כחמה: **אמר ליה שרי.** רבא לטעמיה דאמר [עי"א] דבר שמלאכתו להיתר אף מחמה לצל מותר: **אית לי אחריני.** איני צריך לגופו: **דכרכה סבירא לך.** דאמר מחמה לצל אסור. והלכה כרבא דאמר דבר שמלאכתו להיתר שרי לגמרי ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו מותר מחמה לצל ושלא יגנב אסור: **מכבדות.** איסקוב"א שמכבדים בהן את השולחן: **של מילתא.** (ג) בגדים לכבד שולחן שמלאכתו להיתר: **של תמרה.** כעין שלנו לכבד את הבית לאסור משום אשויי גומות דמודה רבי שמעון[ו] בפסיק רישיה ולא ימות: **לצורך גופו.** למלאכת היתר: **אלא מחמה לצל בהא לימא רבי אלעזר אף של תמרה.** דבר שמלאכתו לאיסור ליכא מאן דשרי מחמה לצל: **וכן אמר רבי אלעזר.** של מילתא מותר של תמרה אסור מחמה לצל: **מתני' מעין מלאכה.** שום מלאכה ואפי' אינה מעין הראשונה: **לצוק לתוכה מקפה.** עבה דומיא דעיסה מעורבת במים: **גמ' הואיל ומוכנין על גבי אביהן.** כשקדש היום: **מסיקין בכלים.** ביו"ט שהרי ראוין לטלטל ויטלטלם ויתנם לתוך האור: **ואין מסיקין בשברי כלים.** דהוו להו מוקצין ולא חזו לטלטול: **עצים בעלמא נינהו.** דהא מאתמול להסקה קיימי: **וקתני אין מסיקין.** ולא אמרינן מוכנין היו אגב אביהן אלא אמרינן נולד נינהו ואסירי: **מר סבר מוכן הוא.** כיון דרחוי לשום מלאכה. ומר סבר נולד הוה דמאתמול לאו להאי מלאכה הוה קאי הלכך מעין מלאכתו בעינן: **הא רבי יהודה.** מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דאית ליה מוקצה ונולד כלים לאו מוקצה נינהו שברים נולד נינהו: **והא.** דתני מסיקין בשניהם: **רבי שמעון.** דלית ליה מוקצה ולית ליה נולד: **והא.** דתניא אף בכלים אין מסיקין: **רבי נחמיה היא.** דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו המיוחד לו והאי לאו מיוחד הוא לו דלאו להסקה קאי: **דאייתור.** שהשלים בניינו וניתותר ומהשתא לא קיימי לבנין אלא לישב עליהם ותורת כלי עליהם: **שרגינהו.** אי סדרן זו על זו ודאי אקצינהו לצורך בנין אחר: **בחצר.** דשכיחי בה כלים שהחרס הזה ראוי להם לכיסוי ותורת כלי עליו: **אבל לא בכרמלית.** אפי' בתוך ד' אמות דלא שכיחי ביה מאני ולא חזי לכסויי: **אפילו בכרמלית.** הואיל ולאו רה"ר הוא שכיחי דאזלי ויתבי התם וחזי לכסות בו רוק: **ורבא אמר אף ברה"ר.** כיון דבחצר כלי הוא בעלמא נמי לא פקע שם כלי מיניה: **בריתקא.** שם רה"ר: **איתווסאי מסאניה טינא.** נתלכלך מנעלו בטיט: **כפר ליה.** מקנחו: **אמר רבא לא מסתייה דלא גמירי.** מה אסור מה מותר: **אלא מיגמר נמי מגמרי.** מלמדין סיבוע שבידם לאחרים: **לדידי.** לקינוח ואע"ג דלא שכיח הרי שם כלי עליו בחצר: **שנתכתתה.** החבית: (ד) **מגופה.** של חבית שנתכתתה החבית: **היא.** המגופה: **ושבריה.** של חבית ניטלין בשבת דחזו לכיסוי מנא: **לא יספות.** (ה) יתקן להתיר כליטותיו ועוקציו בשבת דעביד כלי והוי מכה בפטיש: **ואם זרק.** מגופה זו לאשפה בטלה מתורת כלי: **ורקיה לגלימיה.** בשבת לאשפה ה"נ דאסור לטלטולי:

מבעוד

תוספות

הא רבי נחמיה. דסבירא ליה דאין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו הרגיל בחול כדמפרש בפרק במה מדליקין (לעיל דף לו.) והאי נמי אין רגיל בחול לשרוף אותו: **ורבא** אמר אפילו ברה"ר. והכא דנשברו בע"ש קאמר דאי בנשברו בשבת האמר בפרק נוטל (לקמן דף קמג:) דרבה אית ליה מוקצה וכל שכן נולד:

אם

מסורת הש"ס

א) ביצה יב. לז., ב) [ביצה לו. ע"ש ובפרש"י שם], ג) פ"א אטו טלטול לאו צורך הוצאה היא, ד) [גי' הרי"ף והרא"ש דלפנינו], ה) [ע"ז כח:], ו) חולין יד., ז) לעיל כח: כט. לקמן קמג, ביצה לג., ח) ביצה שם, ט) ביצה לא:, י) [תוספ' פט"ו], כ) [ערוך בערך ספת פי' לא יתתך, פי' אחר לא יחבר], ל) [לעיל קה.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר שמואל מגופת חבית שנכתתה היא ושבריה מותר וכו' מגופת חבית שנכתתה: (ב) רש"י ד"ה שותא מלודה. נ"ב וכן פי' בעל המאור על הכא שותא דהוו מגלו עלה בי תרי דפ' בנהר ונאכיל דף קיו אבל הכא פי' כמו שריתא דשיטו קורה כמו הכא שריתא דפי' ר' פדת דפ' המוצא תפילין דף קב ע"א: (ג) ד"ה של מילתא של בגדים הס"ד ואח"כ מ"ה מותר לכבד בהן השלחן: (ד) ד"ה שנתכתתה החבית (מגופה וכו' ההבית) תא"מ ונ"ב פ"א אין זה: (ה) ד"ה לא יספות לא יתקן להסיר:

לעזי רש"י

פוסו"ר [פושוי"ר]. מכוש.
פילטר"א [פילטרי"ש]. לבד.
אישקוב"א [אישקובי"ש]. מטאטא.

רב נסים גאון

הא ר' יהודה והא ר' שמעון והא ר' נחמיה. דברי ר' יהודה ור"ש בפרק במה מדליקין (דף כט) אמר רב יהודה אמר רב מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים דברי ר' יהודה ור' שמעון מתיר. ודברי ר' נחמיה הן שנאמרו כן במשנה ר' נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך, וכמו שתירץ רבא ואמר ואתא ר' נחמיה למימר אפילו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ולצורך מקומו אין אבל מחמה לצל לא. ובתוספתא (פט"ו) ר' נחמיה אומר אפילו טליתו ואפילו תרווד אין ניטלין אלא לצורך. בברייתא שנאמר בה אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים הן דברי ר' נחמיה. ובמס' יו"ט בפרק המביא כדי יין (דף לג) הזכירו עוד זה הדבר ואמרו תרי תנאי ואליבא דר' נחמיה. כלומר קצת התנאים סוברין כי ר' (יהודה) [נחמיה] שאני ליה בין שבות שבת לשבות יום טוב.